

DOXON

Irtá
QUINTUS

nagy tapasztalatom óta a „szabad jótékonyág” eladminisztrálási költségei iránt melegen érdeklődök. Egy ilyen filantróp intézet kezelési költségeinél például eszöndesen megállapítottam, hogy jótékony bevételüknek 98 százalékát eladminisztrálják.

Nagy meglepetésemre, pár nap múlva két ele-

gáns hölgy beállít hozzánk ugyanazon „intézet” nevében, illő könyöradományokért.

Mosolyogva adtam át nekik tiz egész fillért, ezzel a szóval:

— Itt van, kérem, én öt pengőt szántam rá és annak két percentje 10 fillér. A többit, tudomásom szerint úgy sem kapják meg az önök áponcai!

Soha mások megvető pillantására nem voltam magamban olyan büszke, mint az övékre.

THAISZ ELEK

hirhedt poroszlóitól

a villanyrendőrig

Hatvanéves a budapesti államrendőrség — A régi pesti alvilág leleplezett titkai — Amikor a perzsa sah kucsmájáról lelopták a gyémántos forgót és Andrassy Gyula gróf felcsapott detektívnek — Ötven évvel ezelőtt még szegény volt a rendőri pálya

Hatvan év nem nagy idő egy város történetében, de mégis csak két emberöltő és az alatt sok minden történik nagyvárosban. Sok minden történt hatvan esztendő alatt Budapesten is, amíg Budapestből — Budapest lett.

A hatvan év alatt pedig ott „kibicelt” a rendőrség minden eseményénél, amely izgatta, foglalkoztatta a város közönségét, hiszen a rendőrség az az intézmény, amely legjobban szesforrott az élettel. Ez a rendőrség most a századik évfordulóhoz érkezett. Az idén hatvanéves, hogy a budapesti rendőrség az addigi municipális intézményből állami rendőrséggé lett. A rendőrség szerényen hallgat, nem ünnepeket nem ünnepeket magát, de az évfordulón érdekes visszaemlékezni egy kicsit, hogyan jutott a mi rendőrségünk arra a színvonalra, amelyen most áll: hogy európai viszonylatban is az elsők közé került és munkájával elérte, hogy Budapest ügyi statisztikája a legjobb az egész világon.

Nagy idők, nagy események zajlottak a hatvan esztendő alatt, amelynek érdekes rendőrségi krónikáját tudós rendőrfőtisztek, Dornóczy Henrik, Baksa János, Rédey Miklós, Greguss Dániel főkapitányhelyettesek, Gyulakany Lajos és Schiffler Ferenc főtanácsosok gyűjtötték össze.

A policáj és a poroszló

Tizenkét esztendővel a szabadságharc leverése után, 1861-ben, még a gyűlölt osztrák policáj működött Pesten. A munkája egyszerű volt, befogni és börtönbe juttatni mindenkit, aki magyar.

A város közönsége tehát nagy örömmel fogadta, mikor ennek az esztendőnek tavaszán megszervezték Pest város polgári rendőrségét és főkapitánnyá Thaisz Eleket választották. A polgárság eleinte örült, de az új rendőrségben nem volt sok köszönet.

Kezdetleges volt még ez az intézmény.

A főkapitányság épülete a mai Kossuth Lajos-utcai Dreher-palota helyén volt, egyemeletes, kopott, kis épületben. Az utcai rendre poroszlók és lovaskerülők vigyáztak. A krónikák feljegyzik, hogy a város közbiztonsági viszonyai szegényesek voltak. A bűnügyi nyomozást zülölt, kéteshírű rendőrtisztviselők végezték. A nyomozás jórészt csak abból állt, hogy ha egy bűncselekmény történt, a polgári biztosok összefogdosták az ismert rovatmultú személyeket, egyszerűen lezárták őket, nyolc-tíz napig val-

Ellopták a perzsa sah forgóját

A hazárdjátékosoknak, a kártyabarlangtulajdonosoknak valószínűs eldorádója volt ebben az időben a város. A hirhedt kávéházakban: a Zrínyi, a Kétpisztoly, a Griff, a Barna orosz-lán és a Vörös ökörhöz címzett kávéházakban éjjel, nappal folyt a ferblé és a makad. Lipp Ede, egy híres hamiskártyás sipistabandájának — azt mondják — privitégnuma volt a főkapitánytól. A kifosztott emberek természetesen sehose kaphattak elégtételt.

Később, mikor a város fejlődött és lebontották a régi házakat, az egykori mulatóhelyek pincéjében elásott csontvázakat is találtak, régi bűnök emikéit.

A magyar származású gonosztevők raja aradt ki Pestről. A hirhedt Mansfeld fivérek olyan veszedelmes tolvajok voltak, hogy mikor a szociális csatorna munkáitainál nagy ünnepeket tartottak különféle államfők és állam-

latták, faggatták, azután vagy szabadonbocsátották, vagy átadták őket az ügyészségnek.

A kihágásokat törvényben, vagy szabályrendeletben nem szabályozták. Aki kihágást követett el, annak az esetét beírták a fekete könyvbe, a rendőrorvos megvizsgálta a delikvenst és az orvos állapította meg, hogy milyen mértékben szolgáltható ki számára az igazság. A rendes igazság-adag öt-huszonöt mogyorófapálcá volt, a nők valamivel kevesebbet kaptak.

A beperelt főkapitány botrányai

Thaisz főkapitányt sok mindennel megváltották ebben az időben. Maga a város is pert indított ellene és elmozdítását kérte, de a bíróság felmentette és továbbra is főkapitány maradt.

1872-ben Pest, Buda és Óbuda, a három testvérváros egyesült és a törvényben kimondták, hogy az állam felállítja Budapesten a fővárosi rendőrséget, amire azonban csak a következő esztendőben, 1873-ban, tehát most hatvan esztendeje került sor.

A változás azonban nem sokat jelentett abban a rendőri szempontból csunya korszakban, amelyet a krónika Thaisz-éra néven könyvel el.

A csunya rendőrségi botrányok sorozata volt a Thaisz-éra. Ebben az időben szegénynek tartották a rendőri pályát. Rendes ember nem lehet rendőrnek — mondták. Thaisz is kénytelen volt olyan emberekkel dolgozni, amilyeneket kapott.

Eleinte rendőrkémekkel, ügyvezetett hadá-csokkal dolgozott, valamint a polgári biztosok és komisszáriusok harmine főnyi csoportjával. Ezek között sok volt a kétes egzisztencia. A rendőrkémek barátságot tartottak a külvárosi lebuajok gazdáival és törzsvendégeivel, megsarcolták a mulatóhelyek és kártyabarlangok főnökeit, akik viszont ennek ellenében szabadon garázdálkodhattak.

Igy történhetett, hogy a Király-utca és a mai Lipót-körut tájékán gombamódra szaporodtak el a züllött lebuajok. A Berger-pincében délig tartottak a tivornyák. Az idecsalogatott vidékit az utolsó fillérig kifosztották. A mai Vigaszínház helyén, a Tüköry-gáton volt a Neue Welt mulató. Idejártak álarcan az előkelő társaság tagjai is. Sokszor hajnalig táncolt a Neue Weltben a hirhedt Luft Rézivel maga Thaisz főkapitány is.

férfiak, lelopták a perzsa sah kucsmájáról a gyémántos forgót.

Andrassy Gyula mint detektív

Itthon pedig, mintha csak csúfot akartak volna üzni a rendőrségből. A betörők kifosztották az amerikai konzul lakását, Széll Kálmán villáját, sőt betörték Andrassy Gyula gróf külügyminiszter Eszterházy-utcai palotájába, ahonnan negyvenezer forint ára műkincset vittek el és elvitték az aranygyapjas rendjelet,

Ingyen kap

tudományos ismertetést

TRILYSIN

biológikus hajerősítőről, ha ezt a hirdedést kívánja és beküldi

GELLÉRT LAJOS mérnök és TÁRSA
Budapest, VII., Károly király-út 8/a.
B. H.

amit a király személyesen tűzött fel Andrassy Gyula mellére.

Andrassy felháborodva ráüzent a rendőrségre, hogy legalább az aranygyapjas rendjelet szerezzék vissza. Thaiszék megemberelték magukat és besúgás útján elfogták a tetteseket, Füge Rezső, Mikóczy István és Krebesz Pál csavargókat.

Elfogták őket, de ezek nem akarták előadni az aranygyapjas rendjelet. Végül Andrassy Gyula, megunt a huzavonát, elment a rendőrségre, hogy személyesen vallasson. Maga elé vezettette a foglyokat. A csavargók, mikor meglátták Andrassy Gyulát, akiről a nép is azt tartotta, hogy a király legjobb barátja, annyira megrémültek, hogy térdreestek és rögtön megvallották, hogy az aranygyapjas rendet a többi ékszerekkel együtt egy dobocsi pálmakamrónél rejtették el. Ebben a lebujuan egy befőttes üveg fenekén meg is találták a drágaságokat.

A botrányoknak nem volt vége-hossza. Gróban huszezerforintos zsebtolvajlás történt. Pesten elfogták a bűnösöket, de a polgári biztosok jópénzért megszöktették őket. Mikor az újpesti hamispénzverőket, a hirhedt újpesti hatóság gyártóit elfogták, a tárgyaláson kiderült, hogy egész sereg polgári biztos vett részt a pénzhamisításban. Rendőrbiztosokról és rendőrtisztekről egymásután pattantak ki az orgazdasági, zsarolási vádak.

Thaisz bukása

A sajtó felháborodva kritizálta a rendőrséget, de semmi sem használt. Végül azután az Operaház megnyitásánál 1884-ben döntő eset történt. A rosszul felállított gyenge rendőrkordont a kíváncsiskodók tömege áttörte, a néparadat elöntötte az operát, a csöcselék kiszorította az utcára a meghívott előkelő közönséget, az asszonyokat, gyerekeket letaposták és egy gazdag péket halálra tiportak.

A szörnyű botránynak szemtanuja volt maga I. Ferenc József is. A király a páholya előtt néhány szót váltott Tisza Kálmán miniszterelnökkel és ez a néhány királyi szó megpecsételte Thaisz sorsát.

Még abban az esztendőben Jekelfalussy Lajos osztálytanácsost, mint miniszteri biztost beültették a főkapitányság épületébe. Thaisz nem sokára nyugdíjba vonult és Török János temesvári polgármester került a helyére. Török alapos tisztítómunkát végzett, sorra elesapta a kétes hírű rendőröket és helyettük most már képzett, új embereket hozott és rövidesen becsületet szerzett a rendőri pályának.

A fejlődés útja

Török vetette meg a tulajdonképpeni modern rendőrség alapját. Az ő főkapitánysága alatt szervezték meg a detektív-osztályt, csupa új emberekből, csak a régi rendszer néhány becsületes átmentett alakját tartotta meg a rendőrség kötelékében.

1887-ben a rendőrség otthagya a Hatvani-utca apró épületét és megvásárolta félmillió forintért a Lánchiddal szemközt a régi Európa-szállót, amelyhez azután később újabb épületszárnyak csatlakoztak.

A budapesti rendőrség új emberei rövidesen helyreüthették a csorbát, amit a régiek ejtettek. Egymásután aratták a nagy nemzetközi nyomozósikereket és ahogy a főkapitányok következtek egymásután, úgy emelkedett és modernizálódott a rendőrség színvonala.

Most, a hatvanéves jubileum idején Ferenczy Tibor, a keménykezű, de modern felfogású főkapitány vezeteti újabb sikerek felé a budapesti államrendőrséget.

SÁGI PÁL

Dr. Róvész
Marsit

Gyermekszanatórium ERDEI ISKOLA

elemi tagozatban nyilvános joggal internátus. Középsiskolai előkészítés. Klimatikus gyógyhely. 300 méter a tenger színe felett. Budapest, Zugliget 81-es villamosvégállomásánál. • Hérjen prospektust. • Telefon: 64-086, 64-188.